

De glimlach van Bratkov

RIK SAUWEN

Terwijl van op het dak van het SMAK te Gent de wolkenmetende man onverstoorbaar zijn werk voortzet, siert een reusachtige foto van twee afgeleefde mannen de voorgevel van het museum. Zij dragen dezelfde gestreepte zeemanstrui en dezelfde marinepet, bekroond met de rode ster en het gedateerde symbool van hamer en sikkel. Ze proberen stram in de houding te staan, met fier geheven hoofd. Zelfs die inspanning lijkt al te veel. De tijd deed zijn werk. De ruggen zijn gekromd, de handen stijf van de reuma; zelfs de fiere blik is vervlogen tijd. Dit zijn de zielige helden van Sergej Bratkov.

De man heeft een ontwapenende glimlach. Tijdens ons gesprek tovert Sergej Bratkov (°1960) die met de regelmaat van een klok tevoorschijn, om een bevreemdend lijkende gedachtegang te onderlijnen, een aarzeling in zijn eigenzinnig Engels te verdoezelen of gewoon uit tevredenheid om over zijn werk te kunnen praten.

Installatiekunst of fotografie

Uiteraard meent hij dat zijn werk het zonder exegese kan stellen. Fotografie is een direct medium. De Europaliantentoonstelling in het SMAK te Gent kan zelfs de indruk wekken dat het hier zonder meer om een fototentoonstelling gaat. Maar die illusie wordt vrij vlug doorgesproken. Naast een klassieke accrochage van kleurrijke portretten en andere ensceneringen in de naakte museumzalen, toont de kunstenaar een selectie transparante werken in een kruisvormige, schaars verlichte, tunnelachtige ruimte. Waar de twee gangen elkaar kruisen staat een leeg olievat. Door er in te kijken wordt dat een kijkdoos, want onderin blijkt ons

de domme grijns van een breedsmoelkikker tegemoet, geen echte uiteraard, wel een banaal tuincentrumexemplaar. Om ons helemaal in te pakken noemt Bratkov het werk *The Frog Princess*. Bij hem is fotografie zowel middel als doel, zoveel is duidelijk.

“Installation, that is very important,” maakt hij mij duidelijk. “En heb je het kruis gezien? Very important, heel erg Russisch.”

Natuurlijk is het hem er niet om te doen de Russische ziel te ontrafelen, maar hij bedrijft wel een subtiel spel met die benadering. Je zou inderdaad aan de hand van deze tentoonstelling je nieuwsgierigheid naar de dagelijkse realiteit in het postsovjet Rusland kunnen stillen. Bratkov maakt haarscherpe documentaire opnamen van mensen en dingen in een stijl die zijn degelijke opleiding in het Sovjettijdperk verraadt. Maar gelijktijdig is hij er zich heel goed van bewust hoezeer het medium revelerend kan zijn. Wanneer de kunstenaar de voor de hand liggende inhoud en de zich opdringende connotaties een beetje helpt – forceren hoeft amper en vaak zelfs helemaal niet – dan dompelt hij ons onder in een droomwereld waarvan wij niet weten of wij hem grappig of tragisch moeten vinden. Wanneer hij daar ook nog de clichés van de kapitalistische massacultuur door verwerkt, is het feest pas compleet.

De fotograaf als kameleon

Herhaaldelijk hoor ik Sergej Bratkov zichzelf bestempen, als een ‘kameleon’ en even vaak wijst hij mij op het belang van het vasthouden van het ogenblik. “Als fotograaf neem ik de houding van een kameleon aan. Ik werk met een maximum aan empathie.” Niet dat Bratkov de wereld vanuit een soort candid camera bekijkt. Hij verbergt zijn aanwezigheid niet, zijn bedoelingen daarentegen worden pas post factum duidelijk. Erger nog, het zijn meestal andermans bedoelingen die tot groteske uitvergrotingen leiden. Het kan choquerend voorkomen dat hij een hele reeks kinderen in uitdagende houdingen van minipornosterren met dito outfit portretteert. De opnamen kwamen tot stand op



The Frog Princess, 2003
Regina Gallery, Moskou



Russian Pilot, 1999
Regina Gallery, Moskou

Matrosy, 887 x 1200
Regina Gallery, Moskou



The Red Bride, 2000
Regina Gallery, Moskou

uitdrukkelijke wens van de ouders. Het-geen de kinderen ervan vinden staat niet perse op hun gezicht te lezen. Het zielige decor, een tot op de draad versleten zetel of een kramakkelig krukje, aftands behang, een deprimerende badkamer in ondefinieerbare Comeconpasteltinten, geeft een extradimensie aan de goedkope glamour van lippenstift, sigaretten en vampposes van de veel te jonge modellen. De fotograaf registreert schijnbaar op bestelling.

Kostya

Bratkovs glimlach wordt een brede grijns als ik hem vraag naar het naakte meisje op de marmeren parkbank. "Natuurlijk ging zij akkoord, maar het was vooral haar vriend die op die opname aandrong. Ik wist waar wij het zouden doen. Het is heel vlug gegaan. Een rustige plek. Niemand in de buurt. Het meisje uit de kleren. Afdrukken en gedaan." Het is een prachtopname geworden die uitvergroot een gammal stalletje te Watou sierde tijdens de jongste poëziesomer. Het liggend meisje verbergt ons niets van haar weelderige anatomie. Zij waant zich centerfold en starlet tegelijk. Zij neemt zelfs de stereotype glimlach aan, met blinkende tanden en halfgesloten ogen. De witmarmeren bank omsluit haar als het decor van een renaissancedoek en zij is Venus. Storend element is op de rechterkant van de bank een onhandig geschreven en haast uitgewiste graffiti, Kostya, een jongensnaam. Geen verband met het meisje en haar Hollywoodroom, wel een verrassing. Zonder aarzelen noemt Bratkov het werk *Kostya*.

Moscow, 1200 x 547
Regina Gallery, Moskou



De taal van de reclame

De verleidingen van de reclame, haar gespeelde opgewektheid, om maar te zwijgen over haar impact op de nieuwe consumenten, vindt Bratkov na vijftien jaar nog altijd een onuitputtelijk speelterrein. Het reclamepaneel is een artistieke hefboom van belang, de installatiekunst uitvergroet tot de afmetingen van een stad, van een land. In het SMAK confronteert hij ons ermee door een installatie met liggende billboards (omvergevallen of omgegooid, vandalisme of vergelding?). Wie de moeite neemt om de begeleidende tekst te lezen, verneemt dat het spel ook gevaarlijk had kunnen zijn. Bratkov was zelf betrokken bij een reclamecampagne waarin hij een vroegere campagne voor gsm's handig en met de nodige humor recycleerde tot een promotie voor een nieuw

From the series Hotel in Yalta,
2002
Regina Gallery,
Moskou



EXTRA

OKV Club

50 abonnees kunnen op zaterdag 17 december om 14 uur in het SMAK te Gent gratis deelnemen aan een geleid bezoek aan de Europaliantoonstelling met foto's van Bratkov en aan de volledig vernieuwde presentatie van de vaste collectie.

Intekenen kan door een brief of kaartje te sturen naar Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, Hofstraat 15, 2000 Antwerpen of door te mailen naar info@okv.be.

De eerste vijftig intekenaars ontvangen een uitnodiging.

Gelieve te vermelden of u voor één of voor twee personen inschrijft.



Landing Party,
1181 x 905
Regina Gallery,
Moskou

wodkamer. Er kwam narigheid van en terecht heeft hij toen voor een gevangenisverblijf of erger gevreesd. "Fotografie is macht." Het is een vorm van waarneming met een andere uitwerking. Gewone activiteiten worden vastgelegd, maar het resultaat draait anders uit. Met de grootst mogelijke nauwkeurigheid registreert hij een stratenloop van geüniformeerde paramilitairen. De combinatie straatbeeld, militaire uniformen en sportieve inspanning geeft een bevreedende visuele mix. De momentopname zorgt voor een overdramatisering van de beweging, van een incident, een val bijvoorbeeld. Om terug te keren tot de kruisvormige gang: een spiegel nodigt uit tot voyeuristisch gedrag. Wat wij te zien krijgen is op zijn minst ongevoel: niet een zinnenprikkelend meisje maar metaalarbeiders in onvervalste Sovjetstijl, weliswaar gezien door een fisheye!

Een modelmodderbad

Onwillekeurig neem je Bratkovs glimlach over. In dat verband verdient het de aanbeveling om, gezeten op één van de harde banken, meer dan één keer de video te bekijken die op een communistisch onpersoonlijke overloop wordt vertoond. Op het eerste gezicht is het een reportage, in traag documentaire stijl gedraaid, over een vulkanisch kuuroord aan de Zee van Azov. Wij zien de badgasten aankomen, enkelingen van elke leeftijd, gezinnen of vriendengroepjes. Zij kleden zich om en lopen naar de baden. Zij begeven zich in het modderachtig water, de ene omzichtig, de andere met een kordate plons. De ene zwemt, de andere ploetert of blijft rustig

liggen. Slotsom is dat binnen de kortste keren iedereen er als een marsmannetje uitziet. Iedereen even bruin en iedereen even naakt, ondanks de obligate badpakken. De commentaartekst gaat onverstoorbaar verder met het opsommen van numerieke gegevens en het bezingen van de geneeskrachtige eigenschappen van de vulkanische modderpoel. Obsceen trekken de marsmannetjes aan hun huid (die badpakken die wij niet meer onderscheiden), wrijven zich de ogen uit waardoor hun gezicht met gekke blanke brillen worden getooid. De bevreedening waait je toe, terwijl je ondergedompeld wordt in een discours van doordeweekse clichés. Hier geen beklemming noch onaangename reminiscenties, wel zachte ironie.

Metromuseum

"Fotografie is macht," zegt Sergej Bratkov breed glimlachend. Hij speelt op de woorden, meen ik achter dat lachje te lezen. Hij weet dat wij dat op dubbelzinnige manier interpreteren bij het zien van zijn foto's van de 'special forces', de paramilitaire formaties die onder meer de strijd met het terrorisme aanbinden. Wij zien scherpschutters in actie, evenals individuele portretten met op de achtergrond een hevig oplaaiende vuurgloed die niets aan de verbeelding overlaat. Zes van die expressieloze tronieën sieren de Hortahal van het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel. Gekoppeld aan opschriften met daarop de namen van diverse Moskouse straten in cyrilisch schrift, roept hij zo de sfeer van een Moskous metrostation op. Bratkov is tuk op installaties en op de directe impact ervan op de toeschouwer. Of de ordehandhavers bescherming of bedreiging uitstralen, laat hij ons dus zelf uitmaken. De kunstenaar zadelt ons met een stukje dubbelzinnigheid op, die dubbelzinnigheid die de modale Rus dagelijks aan den lijve ondervindt. De fotograaf is misschien een kameleon, maar hij staat niet buitenspel.

PRAKTISCH

SERGEJ BRATKOV

Nog tot 8 januari 2006

Van dinsdag tot en met zondag van 10.00 tot 18.00 uur

SMAK Citadelpark, 9000 Gent

Tel. 09 221 17 03

www.smak.be

www.stripturnhout.be

STRIPTURNHOUT 2005

Het grootste en oudste stripfestival van Vlaanderen
Zaterdag 17 en zondag 18 december in Turnhout

William Vance • Bronzen Adhemar 2005 | Hermann
Jef Nys & Panamarenko | Luc Cromheecke
Verkoopsbeurs met signerende tekenaars uit binnen- en buitenland
Info- en vakbeurs + Randprogramma

LES ANTIQUAIRES

ou
PALAIS DES CONGRES
LIEGE

du 26 au 29 janvier 2006

Judi 26 et Vendredi 27 janvier
de 14 h à 21 h

Samedi 28 et Dimanche 29 janvier
de 11 h à 20 h

PALAIS DES CONGRES
Esplanade de l'Europe 2 - 4020 LIEGE

